

TSEBIŠO KA GA NEPO YA MOLAOKAKANYWAPHETOŠWA WA MAEMO A DITŠWELETŠWA TŠA TEMO

1. NEPO LE KETAPELE

1.1. Molaokakanywaphetošwa wa Maemo a Ditšweletšwa tša Temo o nyaka go fetša Molao wa Maemo a Ditšweletšwa tša Temo wa 1990 (Molao wa bo 119 wa 1990) (woo go tloga mo o bitšwago feela “Molao”). Molao wo o dumelela taolo ya go rekišwa le thomelontle ya ditšweletšwa tše itsego tša temo, taolo ya go rekišwa ga ditšweletšwa tše itšego tša temo tšeo di tšwago ka ntle ga naga, taolo ya ditšweletšwa tša go amana le tšona, mmogo le merero yeo e amanago le tšona.

1.2. Mafokodi a go fapafapana ka gare ga Molao wo, ao a gapeleditšego gore go be le diphetošo, a ile a hlathwa. Bofokodibogolo e bile bja tlhaloso ya ditshepetšotaolo tša bolaodi, yeo e akareditšego ditshepetšotaolo ka moka tšeo di sepelelanago le bohlahlobi, tlhakišo le mekgwa ya tšweletšo gomme di hweditšwe go ba di se tša hlakišwa gabotse gore a kgone go hlalosa ka botlalo seo di swanetšego go se hlalosa. Kutullo ye e dirilwe ke Moeletši wa Naga ka tša Molao ge melawana ya motheo e be e hlangwa, yeo e hweditšwego go ba e fetelela go feta morero wa Molao.

1.3. Maikemišetšomagolo a Molaokakanywa wo ke go—.

- (a) tla ka phethagatšo yeo e hlakilego ebile e phethagetšego ya mokgwataolo;
- (b) kgontšha tlhakišo ya setšweletšwa bakeng sa taolo ya boleng; le go
- (c) tla ka dikgonagatšo tše dingwe gape bakeng sa merero yeo e tlo beelwago.

2. KAKARETŠO YA MOLAOKAKANYWA WO

2.2. Karolwana 1: Phetošo ya karolo 1

Karolwana ye e lokiša ditlhaloso tše itšego, e lego “mohlakiši”, “Molaodipharephare”, “tshpetšotaolo ya bolaodi”, “Tona”, le “go rekiša” gomme e tsenya tlhaloso e mpsha ya “tlhakišo”.

2.3. Karolwana 2: Phetošo ya karolo 2

Karolwana ye e bolela gore Tona a ka kgetha lekala, setheo, mokgatlo goba boto go

ba moemedi mererong ya go hlahloba setšweletšwa bakeng sa taolo ya boleng le tlhakišo ya tshepetšotaolo, gomme yoo a tla bego a filwe maikarabelo ao, o swanetše go ba le tsebo ye itšego, segolothata ke gore o swanetše a se ke a holega ka boyena goba ka go putswa ka tšhelete, e ka ba ka mokgwa wa thwii goba e sego wa thwii.

2.4. Karolwana 3: Phetošo ya karolo 3

Karolwana ye e fetša karolo 3 gore e kgone go kgontšha tshepedišo go lebeletšwe go bewa ga tefo ka baemedi.

2.5. Karolwana 4: Phetošo ya karolo 3A

Karolwana ye e hlalosa go tsenywa ga lentšu le “tlhakišo”.

2.6. Karolwana 5: Phetošo ya karolo 15

Karolwana ye e tsenya ka gare ga karolo 15 dišupetši go “tshepetšootaolo ya bolaodi” (karolotlaleletšo (1)(dA) le “tlhakišo” (karolotlaleletšo (1)(g)), bjalo ka mabaka ao Tona a ka dirago melawana ya wona.

3. MAKALA AO GO RERIŠANWEGO LE ONA

3.1. Batšeakarolo bao go rerišanwego le bona go fihla fa ke ba ka gare (Bolaodi bja Polokego ya Dijo le Netefatšo ya Boleng, mmogo le Tirelo ya Bohlahlobi). Baemedi: Perishable Product Exports Control Board (PPECB), Product Control for Agriculture (PROKON) le South African Meat Industry Company (SAMIC).

3.2. Go bile le ditherišano tša phatlalatšwa tša go amana le Molaokakanywa wo le batšeakarolo bao ba latelago, gomme wona o ile wa phatlalatšwa gore go hwetšwe ditshwayatshwayo:

- Dikgoro tša mmušo wa bosetšhaba, wa profense le wa selegae tša go fapafapana;
- Mekgatlo ya go fapafapana ya ditšweletšwa e bjalo ka Hortgro, CGA, GrainSA, Grain Silo Industry;
- Mekgatlo ya boemedi/diyunione tše bjalo ka AgriSA le NAFU;

- Mabenkele le diholeseili
- Baromelantle, barwaladithoto, bengmeago ya go bolokela dithoto le dietšensi;
- Barekiši le bareki ba ditšwantle;
- Diyunione tša badiriši; le
- Badudi bao ba nago le kgahlego.

4. DITLAMORAGO GO DIKGORO TŠA MMUŠO WA BOSETŠHABA LE MAKALA A SETŠHABA

4.1. Go tlo ba le ditlamorago tše nnyane ge go etla go dihlokwa tša bašomi, ditšhelete le mananeokgoparara. Phetošo ya “tshepetšotaolo” e ka ba le ditlamorago tša go amana le go hwetšwa ga bašomi, e ka ba ka makaleng a setšhaba goba ka go kgetheng baemedi.

4.2. Baromelantle, balemi le barekiši ba ka holega go tšwa dinetefaletšong tša boleng tšeo di ka tlogo le dikholofetšo tše bjalo ka gore ditšweletšwa di lemilwe ka mokgwa wa go šomiša manyora, di be di kgona go sepelasepela ka bolokologi, gareng ga tše dingwe, tšeo di ka netefatšwago. Badiriši ba tlo holega gape ka go šireletšwa kgahlanong le dikholofetšo tša maaka gomme ba kgona go hwetša ditšweletšwa tša boleng. Boleng bja ditšweletšwa tšeo di rekišwago le bjona bo tlo kaonafatšwa. Afrika Borwa e ka ba le tshepetšotaolo yeo e tiilego ya dijo, e le ka lebaka la ditlamorago tša diphetogo tšeo di šišintšwego tšeo di tlo šomago bjalo ka motheo wo mobotse ge go etla nolofatšong ya phihlelelo ya kgwebišano le mebaraka.

5. DITLAMORAGO GO KGORO

Go tlo ba le ditlamorago tše mmalwa godimo ga ditokišo tše nnyane tša sebopego ka gare ga Bolaodi bja Polokego ya Dijo le Netefatšo ya Boleng, mmogo le bja Tirelo ya Bohlahlubi.

6. DITLAMORAGO GO MMUŠO WA PROFENSE

Ga di gona.

7. TSHEPEDIŠO YA PALAMENTE

7.1. Baeletši ba Mmušo ka tša Molao mmogo le Kgoro ya Temo, Peakanyoleswa ya Naga le Tlhabollo ya Dinagamagaeng ba na le kakanyo ya gore Molaokakanywa o swanetše o lebelelwe go ya le ka tshepedišo yeo e hlamilwego ke karolo 76 ya Molaotheo ka mabaka ao a latelago:

Kgaolo 4 ya Molaotheo e hlalosa thwii mokgwa woo melao e swanetšego go fetišwa ke Palamente. Yona e hlalosa ditshepedišo tša go fapafapana bakeng sa Melaokakanywa, go balwa le Melaokakanywa yeo e tlwaelegilego yeo e sa amego diprofense (tshepedišo ya karolo 75), le Melaokakanywa yeo e tlwaelegilego yeo e amago diprofense (tshepedišo ya karolo 76). Go bewa ga tshepedišo yeo e swanetšego go latelwa ge go šongwa ka Melaokakanywa, go bitšwa go bewa ka magoro.

Go ya ka karolo 76(3) ya Molaotheo, Molaokakanywa o swanetše o lebelelwe go ya le ka karolo 76 ge eba o wela ka legorong leo le ngwadilwego ka go Šetulu 4. Šetulu 4 ya Molaotheo e fa lenaneo la makalatirišwa ao bolaodi bja mebušo ya bosetšhaba le ya profense bo ka hlamago melao sammaletee. Ge go etla tabeng ya go sepelelana le Molaotheo ga Molaokakanywa wa Dinotagi, kgorotsheko e boletše tše di latelago:

“...Go swanetše go elwe hloko gore karolo 76 e filwe hlogo yeo e rego ‘Melaokakanywa yeo e tlwaelegilego yeo e amago diprofense’. Ye ke kgopolo ya ka, taetšo ye e tiilego ya go ngwalwa ya gore karolo 76(3) e swanetše e kwišišwe goba e nyaka gore Molaokakanywa wo mongwe le wo mongwe woo ditlhaloso tša wona ka bontši di welago ka fase ga karolo ya legoro leo le ngwadilwego ka Šetulung 4 go šongwe ka tšona ka tlase ga karolo 76.

Ge Molaokakanywa o wela ka fase ga makalatirišwa ao a ngwadilwego ka Šetulung 4, ga wa swanela o lebelelwe go ya le ka karolo 75, efela ka tshepedišo ya karolo 76(1) goba karolo 76(2).”

Go latela sephetho sa peleng ka Molaokakanywa wa Dinotagi, Kgorotsheko *molatong wa Tongoane le Ba Bangwe kgahlanong le Tona ya tša Temo le Merero ya Naga (Tongoane and Others vs Minister for Agriculture and Land Affairs and Others*)*, e netefaditše gore ‘Molaokakanywa woo ditlhaloso tša wona ka bontši di welago ka fase

ga makalatirišwa ao a ngwadilwego ka Šetulung 4, o swanetše o lebelelwe ka fase ga karolo 76'. Teko ye 'e beile šedi ya yona go ditlhaloso ka moka tša Molaokakanywa gore go kgone go bonwa ka mokgwa woo di amago makalatirišwa ao a ngwadilwego ka Šetulung 4, e sego fela gore ekaba ye nngwe ya ditlhaloso tša wona di amana le sebopego sa wona.

Go tšwela pele, Kgorotsheko ya Molaotheo e boletše gore:

"...ditšhireletšo tša tshepedišo di hlametšwe go dira gore lentšu la diprofense le kwagale ka melaong yeo e di amago; tšona di bohlokwa go karolo yeo e bapalwago ke NCOP go netefatšeng gore dikgahlego tša diprofense di tšeelwa hlogong ka lekaleng la mmušo wa bosetšhaba..." (bala temana 66)

Bjalo ka ge Kgorotsheko e hlalositše ka molatong wa Tongoane, 'Molaokakanywa o swanetše o bewe ka magoro bjalo ka Molaokakanywa wa karolo 75 le ge e le gore tlhaloso goba seka se tee se lebelelana kudu le makalatirišwa ao a ngwadilwego ka Šetulung 4'.

Ka fao, re nagana gore ge Molaokakanywa wo o ka hlophiwa bjalo ka Molaokakanywa wa karolo 76, wo e lego Molaokakanywa wo o tlwaelegilego wa go ama diprofense ka ge o wela ka gare ga Šetulu 4 ya Molaotheo, go swana le "Temo".

7.2. Moeletši wa tša Semolao wa Mmušo o na le kakanyo ya gore ga go hlokege go iša Molaokakanywa wo Ntlong ya Bosetšhaba ya Baetapele ba Setšo go ya le ka karolo 39(1) ya Molao wa Boetapele bja Setšo le bja MaKhoi-San wa 2019 (Molao wa bo 3 wa 2019), ka ge o se na ditlhaloso tšeo di amanago le melao ya setšo goba ditlwaelo tša ditšhaba tša setšo.